

Римар Н. Ю.

Білоцерківський національний аграрний університет

ФУНКЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОДИНИЦЬ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ «ВОДА» В ПОЕТИЧНІЙ МОВОТВОРЧОСТІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Стаття присвячена дослідженню мовних одиниць лексико-семантичного поля «вода» в поетичних текстах Лесі Українки. Відзначено актуальність заявленої лінгвопоетичної проблеми, зокрема в контексті вияву традиційних та індивідуально-авторських семантичних зв'язків між аналізованими лексемами. Аргументовано думку про те, що виражальні можливості художнього мовлення поетеси, які демонструють відмінності між суб'єктивним, індивідуально-авторським й узуальним у моделях слововживання, збагачуються завдяки використанню одиниць лексико-семантичного поля, пов'язаного з архетипами стихії води. Фактичний мовний матеріал дібрано способом суцільного обстеження поетичних текстів, уміщених у збірках «Поезії. Поєми» та «Нехай мої струни лунають...». Описано функційний потенціал лексем-репрезентантів ядерної та периферійної зон аналізованого лексико-семантичного поля, їхнє вербальне вираження та смислове навантаження. Установлено, що поряд із центральним елементом **вода** продуктивністю відзначаються конкретизатори-апелятиви **море** та **ріка**, що формують власні поетичні концепти з багатоплановістю образних ускладнень. Менш вживаними є лексеми **океан**, **затока**, **лиман**, **потік**, **водограй**, які репрезентують індивідуальний авторський підхід у конструюванні художньої дійсності. Активно в периферійній зоні лексико-семантичного поля функціують метеоназви **дощ** та **сніг**, рідше трапляється вербалізатор **роса**. Зазначено, що різноманітних смислових відтінків здатні набувати периферійні одиниці аналізованого лексико-семантичного поля – національні та іноземні гідроніми. На конкретних прикладах простежено специфіку семантичних модифікацій образів лексико-семантичного поля «вода» у відтворенні складного філософського світовідчуття мисткині. Доведено, що одна й та ж водна лексема в різних контекстуальних умовах може супроводжуватися різними семами, які зумовлюють неповторність поетичної особистості, її світосприйняття, хоча одночасно проєктуються на традиційні значення 'першопочаток', 'вічність', 'уселенський рух', 'людське життя', 'джерело наснаги' та ін.

Ключові слова: лексико-семантичне поле, Леся Українка, поетична мовотворчість, ядерні лексеми, периферійні лексеми, водні об'єкти, сема.

Постановка наукової проблеми. Вивчення процесів мовного розвитку, зокрема в аспектах вияву художніх потенцій мови, є актуальною лінгвістичною проблемою, тому що в цілому стосується мови не лише як вияву духовної культури народу, а й її виражальних можливостей у відтворенні художньої дійсності. Аналіз мовознавчих студій останніх років, присвячених розробленню теоретичних питань лексичної семантики, зокрема лексико-семантичного поля (ЛСП), свідчить про постійний інтерес дослідників до принципів об'єднання лексем у різні лексико-семантичні структури. Вагомий акцент зроблено на дослідженні специфічних рис ЛСП у поетичній традиції літературної мови, які узагальнюють та інтерпретують «національний код» й одночасно репрезентують індивідуальний авторський підхід у конструюванні художньої дійсності. Письмен-

ник втілює свої думки та ідеї в конкретно-чуттєві образи найрізноманітніших явищ навколишнього світу й відтворює словесними формами їхнє зорове та слухове сприйняття людиною.

Представити мову як взаємодієву систему з численними стилістичними регістрами здатні ЛСП, репрезентовані в поетичній мовотворчості Лесі Українки. Вони глибинно й різнорівнево демонструють вербалізоване вираження культурного змісту з усім розмаїттям супровідних значень, уявлень та асоціацій і виступають не лише елементом концептуальної картини світу письменниці, а й національної спільноти. Тому виявлення та пояснення основних понятійних ознак ЛСП у поетичних текстах письменниці як відображення національно-мовної картини українців у відтворенні навколишньої дійсності постає як актуальна лінгвопоетична проблема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти поетичної мовотворчості Лесі Українки неодноразово ставали об'єктом наукового аналізу. Серед них чільне місце посідають розвідки Л. Бублейник, що репрезентують ґрунтовне дослідження антропонімів [1], експлікації порівнянь [3] у поезії авторки, а також вивчення структурної та семантичної організації лексико-асоціативного поля кольору як засобу поетичної стилістики [2]. Лексичні особливості та концептуальну складову поетичного ідіолекту письменниці описано в розвідці В. Тямушевої [8]. Аналіз номінацій простору віршів Лесі Українки ліг в основу статті Н. Тивонюк [7]. Вибір поетесою словотворчих засобів образності представлено в праці Г. Василевич [4]. Особливості порівняльних конструкцій у творчості Лесі Українки описано в розвідці С. Рошко [6]. Об'єктом наукового дослідження ставали також окремі лексеми [6] та концепти [11] лірики мисткині. Але проблематика поетичного ідіолекту письменниці наскільки об'ємна, що потребує подальшого опрацювання, зокрема щодо аналізу одиниць, які формують ЛСП «вода».

Постановка завдання. Мета наукової праці – здійснити дослідження структурної організації та функційного потенціалу одиниць ЛСП «вода» в поетичній мовотворчості Лесі Українки. Реалізація поставленої мети передбачає виконання таких завдань: 1) проаналізувати ядерні та периферійні лексеми, їхнє вербальне вираження та смислове навантаження; 2) з'ясувати специфіку семантичних модифікацій образів ЛСП «вода» у відтворенні складного філософського світовідчуття мисткині.

Матеріалом слугували вірші письменниці, розміщені в збірках «Поезії. Поєми» [10] та «Нехай мої струни лунають...» [9].

Виклад основного матеріалу. Перевага польової моделі лексико-семантичної системи мови полягає в тому, що вона дозволяє представити мову як взаємодієву систему. У результаті такого підходу мова постає як структура, у якій відбуваються постійні перебудови елементів і відношень між ними. Важливу роль при цьому виконують ЛСП мови, що демонструють вираження у свідомості людини уявлень про навколишню дійсність і вказують на наявні у мовній національній картині законів процесу називання. Вони діють у системі логічних відношень, репрезентують вербалізоване вираження певного культурного змісту з усім розмаїттям супровідних значень, уявлень та асоціацій і виступають елементом концептуальної

картини світу як окремої людини, так і окремої спільноти.

Асоціативний простір, який об'єднує одиниці ЛСП «вода» в поетичній мовотворчості Лесі Українки, пов'язаний найперше із семантичним значенням *води* в сучасній українській картині, зокрема її фізичними та хімічними властивостями, здатністю утворювати водойми, мати лікувальні та очищувальні здатності. Загалом ядро аналізованого ЛСП формує як сама поетична універсалія *вода*, так і конкретизатори-апелятиви – образи водоймищ (*річка, море, океан, затока, лиман*), що мають різну частотність вживання. Сама лексема *вода* функціонує в ліричній мовотворчості поетеси досить рідко. Найчастіше вона представлена в прямому своєму номінативному значенні: *Гірка вода в синім морі, гірко її пити; / Чом я свою досадоньку не можу втопити?* [9, с. 144]. Інколи пряме значення лексеми доповнене додатковими семантичними відтінками, наприклад: *Корабель наш розрізує воду – / І дорога блакитно-перлиста / Зостається глибока за нами* [10, с. 90]. У цьому випадку значення концептуального компонента семантики 'рідина' призводить до розвитку додаткових символічних значень 'дорога, пройдений шлях'. Семантичне нашарування суму за дитячим роками вербалізоване в поезії Лесі України в образі *весняних вод*: *Роки любії, дитячі, / Як весняні води, зникли, / Але гомін вод весняних / Не забудеться повіки* [10, с. 182].

Образи семантичного комплексу *вода* часто використані для постановки екзистенційних питань. Особливо активна в цьому плані лексема *море*. Окрім свого основного семантичного навантаження (значення 'великого простору, далечі'), аналізований вербалізатор актуалізує додаткові смисли, пов'язані найчастіше з найрізноманітнішими переживаннями ліричного героя. Протягом творчого шляху поетеси цей поетичний концепт зазнає суттєвих видозмін, аж до повної антонімічності в доборі й використанні колористичних ознак, у суб'єктивному їхньому осмисленні та оцінці. Особливої ваги він набуває в тематичних циклах «Подорож до моря», «Кримські спогади», «Кримські відгуки». У кримських циклах колористична гама *моря* реалізує семантичний комплекс 'дзеркало світу', 'джерело наснаги', вражаючи поліфонічністю яскравих ознак, що створюють піднесений настрій: *Геть понад морем, над хвилями синіми / В'ються не спиняться чаєчки білії; / Глянь, як від срібла блищаться! / Глянь, як небо синіє вгорі!* [10, с. 58].

Традиційні ядерні значення 'великого простору' доповнені додатковими семантичними відтінками екзистенційного змісту, зокрема 'уселенського руху', що приносить умиротворення та спокій (*Море, море! Без краю просторе, / Руху повне і разом спокою!* [10, с. 60]), або ж 'віддзеркалення мінливості світу' (*Усе одбивається в пісні, як в морі: / Рожевая зоря, й червона кров, / І темна ненависть, і ясна любов, / І племінь пожару, і місяць та зорі* [9, с. 60]).

Метаморфоза цього образу засвідчена у вірші «Спогад з Євпаторії». Вона вказує на крах усіх молодих мрій. Оптимістичність світлих тонів змінює трагізм чорного контрасту: *Море стелиться чорним, важким оксамитом, / Небо чорне і хмарне тяжіє вгорі, / Тільки де-не-де, мов передсмертним останнім привітом / Промовляє зоря до зорі* [10, с. 302]. У цьому поетичному контексті смислове наповнення лексеми *море*, що передає емоційний стан неспокою, тривожного очікування виникає на перехрещенні значень 'вічне, безсмертне' та 'стихія, що випробовує людину'.

Море в ідіостилі письменниці важливе також в організації топосу, який характеризується тривимірністю: у центрі тріади співвіднесених *неба – землі – моря* стоїть людина, що одухотворює простір, робить його осмисленим і живим. *Море* в цій тріаді асоціюється з широчінню, неозорістю, відчуттям волі та надії: *Здалека море хвилі золотії / Шле, наче провість волі і надії* [10, с. 212]. В окремих випадках відчуття волі, яке дає море, протиставляється «неволі міста»: *Далі, далі від душеного міста! / Серце прагне буяць на просторі! / Бачу здалека, – хвиля іскриста / Грає вільно по синьому морі* [10, с. 262].

Один із важливих компонентів словесного образу *моря* в текстах Лесі Українки – осмислення його як символу творчості. Якщо основним елементом руху у творчості є поетичне слово, то *море* «виражає» себе через *хвилю* – додатковий елемент семантичного вираження периферії ЛСП: *Розмір, неначе химерная хвиля, / Розбивається раптом об кожну малу перешкоду...* [9, с. 43]. Сміслова інтерпретація *хвилі* як 'поетичного слова', що не боїться бути загубленим серед безкраїх просторів *моря* як 'творчості' представлено в поезії «Граї, моя пісне»: *Плинь, моя пісне, як хвиля хибкая, – / Вона не питає, куди вона плине; / Лий, моя пісне, як чайка прудкая, – / Вона не боїться, що в морі загине* [9, с. 60].

Елементами поетичної авторської фразеології Лесі Українка робить вислови *пісня моря* та *пісня морського прибою*. Вони визначають своєрідність

життєдайності *моря*, що реалізує смислове навантаження 'продуктивної творчості'. Натомість 'натхнення, бажання творити' визначає ще одна периферійна одиниця аналізованого ЛСП – *морський прибій*. Будуючи ліричний діалог зі своєю музою, письменниця відверто зізнається: *Я вчилася пісні з морського прибою, / А ти прислухалась, який в ньому стрій. / Ми слухали пісню морського прибою, – / Хто чув її раз, не забуде повік* [9, с. 183].

Семантика вільної творчості, відмови від будь-яких шаблонів, праці за покликом серця, а не з примусу, бажання досягнути неосяжні простори реалізована через об'єктивацію *прозорої хвилі* та *хибкого моря* у вірші «Хотіла б я піснею стати», який можна вважати творчим кредо письменниці: *Хотіла б я піснею стати / У сюю хвилину ясну, / Що вільно по світі літати, / Щоб вітер розносив луку. / Щоб геть аж під ясні зорі / Полинати спивом дзвінким, / Упасти на хвилі прозорі, / Буяти над морем хибким* [9, с. 115].

Інколи образи смислового комплексу ЛСП «вода» в поетичних текстах Лесі Українки набувають змістового перегуку з іншими традиційними образами-концептами. Скажімо, *каламутна хвиля* порівнюється зі «*смутною славою*» українського народу. При цьому важливу роль виконує просторова характеристика, адже *каламутну хвилю* несе *лиман* – ще одна периферійна одиниця ЛСП, що реалізує значення 'обмеження', адже як водний об'єкт має обмежені обриси. Звідси паралель – «*слава смутна*» породжена обмеженістю волі: *Ой лимане-лиманочку, хвиле каламутна! / Де поділась наша воля, слава наша смутна?* [9, с. 25].

Досить широкий семантичний спектр у поетичній мові Лесі Українки має образ *морської хвилі*, інтерпретаційно пов'язаний з усталеною асоціацією фраземи 'життєйське море'. Зокрема, той факт, що *морська хвиля* є частиною від цілого (складовою Світового океану), зумовлює інтерпретацію образу як окремої сторони життя, наприклад, кохання: *З темного моря білявая хвилечка / До бережного каменя горнеться, / Пестоці, любощі, сяєво срібнес / Хвиля несе в подарунок йому* [9, с. 183].

Образи, що будуються на порівнянні з морськими реаліями, є семантично місткими, вони здатні втілювати найрізноманітніші абстрактні поняття. Наприклад, образ *моря* та *морської хвилі*, окрім традиційного трактування ('безкінечності, змінності'), інколи доповнюється додатковими семами, що мають мінорне емоційне наповнення: *А туга... се, як безкрає море: перекопить /*

Всі хвилі, з краю в край, по цілім світі, / Остання хвиля пробіжить по сліду / Найпершої, а перша дожсене / Останню, і таким невинним колом, / Без краю, без мети ітимуть хвилі / Мосі туги... краще їх спинити [9, с. 287].

Необхідно відзначити, що в ідіолекті поетеси досить продуктивний спосіб передавання через водні реалії емоційного стану неспокою, тривоги ліричного героя. Оцінні характеристики, що входять до складу поля центрального образу, поглиблюють і посилюють тональність вірша. Багатогранність діалектичного образу досягається завдяки об'єднанню градації емоційно-забарвлених означень «тяжкі», «суворі», «страшні» та порівняльної сполуки: *Думки-гадки, мов птахи нічні, / Налетіли тяжкі та суворі, / Ох, непевні ті думи, страшні, / Наче хвилі у північ на морі!* [10, с. 184].

Типовим для індивідуальної поетичної картини світу Лесі Українки є використання образу води як характеристики 'життєвського руху', вербалізованого через периферійну лексему *течія*, що означає 'плинність': *І в людську течію ти не важся іти, / Де юрба стоголоса, як море, / Йде, хвилює, шумить, – в ній поринеш і ти, / Не розійдеться ж там твоє горе* [10, с. 62–63].

У ядерній зоні ЛСП «вода» знаходиться також лексема *ріка*, що виражає семантичні ознаки 'поток', 'великої кількості чогось, що рухається'. Образ *ріки* вирізняється незначною продуктивністю та з'являється у віршах письменниці переважно як традиційний елемент романтичного пейзажу, що має різне емоційне забарвлення. В одному випадку – це нестримний потік води, що здатний «рвати берег»: *Річка плине, берег рвучи, / Далі, далі погід кручі...* [9, с. 23]. В іншому контексті романтичної пейзажної замальовки *ріка* символізує умиротворення, спокій: *Може, то казка знадлива / Тії смарагдові луки, / Плеск тепловодої річки, / Злото іскристі піски?* [10, с. 365].

Якщо образ *ріки* з традиційною семою 'плинність' втілює рух, життя («плине», «рве берег» тощо), то образ *затоки* у вірші «За горою блискавиці» (утворення, що зупиняє подальший рух води) ілюструє статику. Важливим при порівнянні двох образів є колористичне протиставлення світлого та темного. Вода в *затоці* відзначається чорним забарвленням та таємничістю: *За горою блискавиці, / а в долині нашій темно. / У затоці чорні води / плещуться таємно* [10, с. 344].

'Рух' як ключова сема характеризує мікрообраз *потік*, що в творчості авторки фактично підсилює образ *річки* в порушенні тих самих екзистенцій-

них проблем. Проте він ілюструє ще й додаткову традиційну сему 'пробудження', адже циклічно пов'язаний із весною. Показово, що поетеса уначное механізм передання цим образом внутрішніх переживань ліричного героя: *Не дивуйте, що думи глибокі / Будять речі та сльози пекучі, – / Так на провесні дзвінки потоки / Прудко, гучно збігають із кручі* [10, с. 53].

Вузким колом семантичних інтерпретацій представлено лексему *водограй*. У вірші «Бахчисарайський дворець» вона виконує функцію пейзажної деталі. Проте супровідні лексеми надають їй особливого емоційного звучання. Важливу роль при цьому виконує двообраз *вода-сльози*: *Тут водограїв ледве чутна мова, – / Журливо, тихо гомонить вода, – / Немов сльозами, краплями спада; / Себе оплакує оселя ця чудова* [10, с. 105].

Найменш продуктивним серед усіх представлених образів тематичної групи «водойми» в складі аналізованого ЛСП є образ *океану*, який актуалізує насамперед значення 'великого простору', 'далечі', на основі яких виникають додаткові смисли, зокрема 'безкрайого простору творчості': *Ви даремне шукали б у ньому дев'ятого валу, / Могутньої хвилі, що такт одбива течії океану* [10, с. 140].

Низка важливих для образу *води* смислів в індивідуальній поетичній картині світу Лесі Українки вербалізована через метеоназви *дощ*, *сніг*. Найчастіше вони на периферії актуалізують семи 'природне явище', 'волога', 'зима' (*Сніг на верхів'ї узгір'я блищить так яскраво, / Що видається не раз, мов займаються раптом вогні вартіві* [10, с. 165]) проте можуть набувати індивідуально-авторських значень. Скажімо, лексема *сніг* у художньому полотні текстів Лесі Українки реалізує сему 'колір невинності', контрастно протиставляючись червоному. Аналізовану реалію поряд із *зорею* поетеса вводить у склад компаративного звороту, що симетрично відтворюють, дублюють барви: *Я бачу в усміху ненависть і любов, / На білих крилах червоніє кров, / Мов на снігу зорі вечірньої багрянець* [10, с. 325]. Художньої виразності аналізовані периферійні одиниці набувають у складі тропів: *У чорную хмару зібралася туга моя, / Огнем-блискавицею жаль мій по ній розточився, / Ударив перуном у серце, / І рясним дощем полились мої сльози* [10, с. 312]. Меншою продуктивністю вирізняються периферійний вербалізатор *роса* (*На гострому, сірому камені блиснуло щось, наче полінь. Квітка велика, хороша, свіжі пелюстки розкрила, І краплі роси самоцвітом блищали на дні* [9, с. 84]).

До оформлення периферійної ЛСП «вода» залучені також гідроніми. Найпродуктивніші з них – пропріативи *Чорне море* та *Дніпро*, що вказують на національну локалізацію та реалізують семи ‘батьківщина’, ‘рідний край’: *Та не страшно / Моїм думкам осінньої негоди / на Чорнім морі* [10, с. 219]; *Поглянути ще раз на синій Дніпро. – / Там жити чи вмерти, мені все одно* [9, с. 116]. Продуктивним також залишається персоніфікований образ *Чорного моря*: *Думки навіває мені тепер Чорне море – / Дике, химерне воно, ні ладу, ні закону не знає, / Вчора грало-шуміло воно / При ясній, спокійній годині, / Сьогодні вже тихо й лагідно до берега шле свої хвилі, / Хоч вітер по горах шалено жене сиві хмари* [10, с. 298].

Рідше трапляються гідроніми іноземного походження, що виступають опорним елементом для алюзії (*І зостались мені лиш пісні та думки... / Ті пісні наші бранці зложили, / Прислухаючись, як край Євфрату-ріки / Вавилонській верби шуміли* [9, с. 76]) або символічного значення (*Зібрав співець мистецькою рукою / Оті квітки і сплів їх у вінок, / Скупав його в таємних водах Стіксу, / Скропив його небесною росю* [9, с. 112]).

Висновки і пропозиції. Здійснений аналіз одиниць ЛСП «вода» в поетичній мовотворчості Лесі Українки засвідчив, що вони переважно використовуються авторкою для постановки екзистенційних питань, що мають важливе значення у філософській рецепції віршів мисткині. Поряд із центральним елементом *вода* продуктивністю відзначаються конкретизатори-апелятиви *море* та *ріка*. Менш вживаними є лексеми *океан*, *затока*, *лиман*. Активно в периферійній зоні ЛСП функціують метеоназви *дощ* та *сніг*. Рідше трапляється вербалізатор *роса*. Окрему групу формують національні та іноземні гідроніми, що набувають різноманітних смислових контекстів. Показово, що одна й та ж водна лексема в різних контекстуальних умовах супроводжується різними семами, хоча одночасно проектується на традиційні значення названого ЛСП: ‘першопочаток’, ‘вічність’, ‘уселенський рух’, ‘людське життя’, ‘джерело наснаги’ та ін. Перспективними в цьому напрямку наукових досліджень вбачаємо студії, присвячені аналізу естетичної еволюції образів як складників відповідних концептів у різних поезіях, здійснюваних на підставі формування лейтмотивного підтексту.

Список літератури:

1. Бублейник Л. Антропоніми в ліриці Лесі Українки. *Науковий вісник ВДУ. Філологічні науки*. 1997. № 7. С. 51–53.
2. Бублейник Л. В. Мовотворчість Лесі Українки: організація лексико-асоціативного поля кольору як засіб поетичної стилістики. *Леся Українка і сучасність*. Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. Т. 4. Кн. 2. С. 220–232.
3. Бублейник Л. Експлікація порівнянь у мові лірики Лесі Українки. *Науковий вісник ВДУ. Філологічні науки*. 1999. № 10. С. 51–52.
4. Василевич Г. Я. Словотворчі засоби образності поетичної мови Лесі Українки. *Вісник Запорізького національного університету*. № 1. 2012. С. 95–101.
5. Рошко С. М. Особливості порівняльних конструкцій у творчості Лесі Українки. *Леся Українка і сучасність* : зб. наук. пр. Луцьк : Волин. обл. друк., 2003. С. 310–315.
6. Смітюх Т. М. Особливості функціонування лексеми Бог у релігійному та художньому текстах (на матеріалі листів-послань Андрея Шептицького та творів Лесі Українки). *Леся Українка і сучасність* : зб. наук. пр. Луцьк : Волин. обл. друк., 2003. С. 411–418.
7. Тивонюк Н. В. Номінації простору в мові поезії Лесі Українки. *Леся Українка і сучасність*. Луцьк : Волин. обл. друк., 2003. С. 401–410.
8. Тямушева В. М. Лексичні особливості поетичного мовлення Лесі Українки. *Матеріали XLV Науково-технічної конференції ВНТУ*, Вінниця, 23–24 березня 2016 р. URL: <http://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2016/paper/view/246> (дата звернення: 06.02.2022).
9. Українка Леся. Нехай мої струни лунають... : вибрані поезії Лесі Українки / упор. Н. Г. Стащенко. Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2009. 224 с.
10. Українка Леся. Поезії. Поєми / упор. Р. Радишевський та О. Ставицький. Київ : Дніпро, 1989. 501 с.
11. Фіц Т. Концепт птах у мовотворчості Лесі Українки. *Леся Українка і сучасність* : зб. наук. пр. Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. Т. 4, кн. 2. С. 283–292.

Rymar N. Yu. THE FUNCTIONAL POTENTIAL OF THE UNITS OF THE LEXICO-SEMANTIC FIELD «WATER» IN THE POETIC LANGUAGE CREATION OF THE FORESTS OF UKRAINE

The article is devoted to the study of linguistic units of the lexical-semantic field “water” in Lesya Ukrainka’s poetic texts. The relevance of the declared linguopoetic problem is noted, in particular in the context

of the discovery of traditional and individual-author semantic connections between the analyzed lexemes. The opinion is argued that the expressive possibilities of the poet's artistic speech, which demonstrate the differences between subjective, individual authorial and usual patterns of word usage, are enriched thanks to the use of units of the lexical-semantic field associated with the archetypes of the element of water. The actual language material was selected by means of a continuous survey of poetic texts, included in the collections "Poetry. Poems" and "Let my strings sound...". The functional potential of lexeme representatives of the core and peripheral zones of the analyzed lexical-semantic field, their verbal expression and semantic load are described. It has been established that along with the central element water, the concretizers-appellants sea and river, which form their own poetic concepts with multifaceted figurative complications, are characterized by productivity. Less commonly used are the lexemes ocean, bay, estuary, stream, watercourse, which represent an individual author's approach in constructing artistic reality. Weather names rain and snow function actively in the peripheral zone of the lexical-semantic field, the verbalizer dew occurs less often. It is noted that the peripheral units of the analyzed lexical-semantic field – national and foreign hydronyms – can acquire various shades of meaning. Specific examples of the semantic modifications of the images of the lexical-semantic field "water" in the reproduction of the complex philosophical worldview of the mystic are traced. It is proved that the same water lexeme in different contextual conditions can be accompanied by different semes, which determine the uniqueness of the poetic personality, its world perception, although at the same time they are projected onto the traditional meanings of "beginnings", "eternity", "universal movement", "human life", "source of energy" and others.

Key words: *lexical-semantic field, Lesya Ukrainka, poetic language, nuclear lerkems, peripheral lexemes, water bodies, sema.*